

HET EPOS DER VLAAMSE IJSLANDVAARDERS

door Marcel VANALDERWEIRELDT

De rijke IJslandse kabeljauwgronden hebben eeuwenlang de vissers - waaronder ook de Vlaamse - aangetrokken.

Regelmatig krijgt men nog te lezen welke schepen er van IJsland worden verwacht en welke vangsten er zullen „gemarkt” worden. Toch heeft deze huidige IJslandvaart, bedreven met snelle treilers die de meest moderne instrumenten aan boord hebben, niets meer gemeen met de avontuurlijke en gevaarvolle visserij van onze voorouders, die een heel andere soort IJslandvisserij bedreven.

De eerste afvaart naar de IJslandse visserijgronden had plaats in 1614 vanuit Duinkerke.

Nieuwpoort volgde in 1729 en Grevelingen in 1788.

Het grote bloeitijdperk ligt rond 1860, toen Duinkerke aan het hoofd prijkte van alle Franse havens, die schepen uitrusten voor de IJslandvisserij.

Onder de 2.219 vissers waren er 250 Belgen.

Dat deze IJslandvisserij een zware tol eiste, blijkt wel uit de oude verslagen.

Zo bleven in 1839 niet minder dan 185 vissers op zee. In het rampjaar 1888 vergingen - rond de bocht van de Hekla - maar liefst 19 IJslandvaarders met man en muis. 163 vissers kwamen niet meer terug, waaronder 23 Vlamingen.

En toch bleef men naar IJsland trekken om er scheepsgelegenheid te zoeken, ondanks de te Nieuwpoort florerende Noordvisserij.

Alzo werd dit „IJslandtrekken” het pariabedrijf der Vlaamse vissers.

*
* *

In de jaren 1830-1890 heerste er een algemene armoede, met daar tegenover een weelde aan kinderen in elk gezin.

De vrouwen gingen bij de begoede lieden aan de wastobbe staan en hielpen het huishouden beredderen.

De nood dwong en de miserie jaagde het mannenvolk op.

De vissersgezinnen woonden toen in zogenaamde „huizekotjes” in de duinen en kweekten op hun zandakkertjes wat aardappelen, rogge, tarwe, konijnen, kippen. Sommigen hielden er zelfs een geit op na voor de melk.

's Nachts waagden ze het ook wel eens een paar „dunekeuns” te strikken.

In de winter bedreef men de strandvisserij en met het uitkomen van de lente was het dan zover.

Men zou te Duinkerke sloop gaan voor IJsland! Omdat het niet anders kon... en omdat er zo een schone stuiver te verdienen viel voor vrouw en kroost.

Het teken- en monstergeld bedroeg toen voor volwassenen zo'n 150 fr. en voor kinderen beliep dit 50 fr.

Vele vrouwen reisden met hun man mee naar Duinkerke, waar ze moesten aanmonstereken, want het gebeurde wel eens dat matrozen plots zoveel heimwee kregen naar huis, dat ze al het geld opdrongen nog voor ze 't zeegat uit waren.

*
* *

Eens de reder van een IJslandvaarder besloten had zijn schip op kabeljauw te laten uitvaren, zocht hij eerst en vooral één der beste kapiteins uit. Deze kreeg dan voor opdracht 19 uitstekende zeemannen voor zes maand in dienst te nemen.

Veelal voeren elk jaar dezelfde manschappen met hetzelfde schip. De reden hiervoor ligt voor de hand... men ging niet graag voor zes maand sloop met een volslagen onbekende.

En het waren enkel stoere kerels die deze jacht op kabeljauw en gul mee konden ondernemen. Wie ziekelijk was, die overleefde niet eens de heenreis.

Toch zag men zelfs kinderen meetrokken met hun vader en het was geen uitzondering om knapen van 6 à 10 jaar mee te zien inschepen. Deze dienden aan boord de matrozensteel aan te leren; de saaiste jobs waren dan ook voor deze kinderen voorzien.

Ze moesten het dek schrobben en ook koffie branden.

Onze vissers konden immers een goede pot koffie verzetten, liefst van al met „eau de vie” of brandewijn erin.

De scheepsjongen was ook vaak het „oor” van het schip en diende, op bevel van de kapitein, dikwijls de schuldige in geval van ruzie te verklikken.

*
* *

De periode die het aanmonstereken voorafging, was gekenmerkt door bedevaarten, bijwonen van missen en gezellige bijeenkomsten, dit veel ten huize van de reder.

De „fooiedag” zoals dat in de volksmond heette, was een echt feest. (1)

De „maats” en de vrouwen waren op hun best gekleed. De mannen droegen een donkerblauwe broek en vest, een gebreide „blauwe baai”, toegestropd rond de hals, en een blauwe klak met zwarte klep.

De vrouwen droegen bonte rokken met gekleurde omslagdoek rond de schouders, met de uiteinden vastgemaakt aan de schortband.

Het was het laatste feest vooraleer het harde leven begon.

Vergeten de laatste uurtjes in de visserscafeetjes, het afscheid en de fooiendag.

Spoedig lag de Westkust - de West-Vlaamse kuststrook vanaf Westende tot

De bemanning van de „galette” L'ANGELUS, ruwe bonken met in hun hart veel heimwee naar huis. (Foto Vanalderweireldt)

Grevelingen - als ontvolkt. De mannen hadden zee gekozen!

*
* *

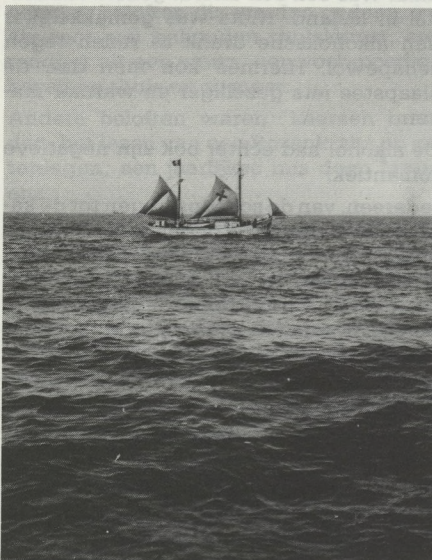
De Duinkerke driemaster „LULU ZAZA” aan de kade te Duinkerke.

In 1888 zou hij tijdens het bedrijven van de IJslandvisserij met man en muis vergaan zijn. (Foto Vanalderweireldt.)

(1) Het foyielied der IJslandvaarders

"In 't jaar zeventienhondert
"Gij moet niet zijn verwondert,
"Wij gaen al naar Nieuwpoort
"Om te siaen een accoord.
"Het is in de maand van Maert
"Dat men klaermaekt tot den vaert
"Als 't klaermaeken was gedaen
"Wilt verstaen, 't zal wel gaen,
"Moeten wij naer de foye gaen.
"Elk met zyn lief geprezen
"Moet in de foye wezen
"Speelman, al tot besluyt,
"Speelt dat matlotjen uyt
"Daer wierd al zoo menig meyd
"Dezen nacht adieu gezeyd
"Als de foye was gedaen
"Wilt verstaen, 't zal wel gaen
"Moeten wy dan zeylen gaen.
"Vooreerst moeten wy zeylen
"Driehonderd zestig mylen
"Zoo passeeren wij 't zand
"Lustig, geestig en plaisant
"Onze coers is 't Kleyn gat deur
"En wy loopen zonder getreur
"Wy krygen Fayerelle in 't zigt,
" 't Is niet slygt, g'heele ligt,
"Dat men 't eyland Fulot zwigt.
"De oceaensche zee, wilt weten,
"Daer is geen grond te meten
"Wy zeylen dan weer voort
"En laeten Feroe aan stierboord
"En zetten onze coers alsdan
"Regte naer de Westerman
"Dan zeylen wy metterspoed
"met gemoed, alzoo zoet,
"Tot men de berg Hecla groet.

"Toen by de Vogelschaere
"De koude is men gewaere
"En weest toch niet belaaen
"Ziet voor U den jokel staen
"Wy vaeren wederom voort
"Naer den hoek van Bredefjord
"Haelt op U korregador
"Met een woord, zoo 't behoort
"Haelt den visch maer binnenboord
"Matroozen, schept couragie
"Ja, met half equipage
"Knuver en stagsel in
"Dat gaet naer ons gewin
"Als de maand Mey is verschint
"Wachten wy den Westenwind
"Wy vischen met goeden moed
"Alzoo zoet, en met spoed
"Tot wy krygen den wind goed.
"De bogt en geeft geen visch meer
"Het is voor ons een hertezeer
"Wy loopen van daer voort
"Tot den hoek van Direfjord
"De vischerie voortaan
"Is nu aen de west gedaen
"Wy zeilen van daer voort
"met accoord, zoo 't behoort,
"Tot wy komen tot Kaep Noord
"De maand July geprezen
"Die komt daer ingetreden
"Wy zeylen vandaer voort
"Zeggen Adieu Kaep Noord
"Wy loopen Grim in 't gemoed
"En wy zeylen metterspoed
"Naer den Rooden Hoek gezogt
"En toen nog, de Blauwe Bogt,
"Heeft veel kabeljauw gebrogd.
"Ougstmaend komt aangedreven
"Elk wenschd zyn lief geprezen
"Wy loopen langs de Suyd
"Als dan is 't kollen uyt
"Als den vyftienden dag draeyt
"En de wind van Noorden waeyt
"Elk denkt op zyn lief matress
" 't Dient al best, voor een les
"Men zegt: Adieu Lageness
"Zoo laet het nu maer loopen
"En voor de winden stroopen
"Het groot marszeyl in top
"Schipper, brengt de bottel op
"Men roept, Stierman, aen bakboord
"Ziet de haven van Nieuwpoort
"Dan loopen wy verder voort
"Met een woord, zoo 't behoort
"Langs de kust tot Duynkerke voort."

De kleine gaffeltopschoener „St.-Yves” bij het bedrijven van de IJslandvisserij. (Foto Vanalderweireldt)

Het "foyelied der IJslandvaarders beschrijft een IJslandse reis over de Noordzee, langsheen de Engelse en Schotse kust, tot ze aankomen aan de Orkney-eilanden waar ze het Gat van Schotland en 't Klein Gat doorvaren (tussen de Orkney en de Shetland-eilanden). Ze ontmoeten het eiland Fair (Fayerelle) en komen in de „Oceaensche Zee" (Atlantische Oceaen) westelijk de Faroër-eilanden (22 in getal waarvan toen 5 bewoond, op 400 km van IJsland) waar ze Foula (Fulot) zwichten... omdat er geen vuurtoren was.

Over de Faroër-eilanden steven ze Noordwaarts recht op IJsland, dat ze bereiken in 't zuid-oosten (aan 't Engels Hoofd), hetzij in 't zuid-westen aan de Vestmanna-Eyjär (de Westerman eilanden), waar ze de berg Hecla zien oprijzen.

Zij varen langs een gevaarlijke klip, nl. de Fuglasher (Vogelscharen) rond IJsland langs het Westen om; komen vóór de vooruitspringende Snaefell Jökull (de Jokel: Jökull is IJslands voor ijskegel of sneeuwberg) en geraken in de Breidifjord (Breidafjord).

Als de „bocht" geen vis meer geeft, dan verleggen ze noordwaarts in de Dyrafjord. Hiermee is het dan aan de „West" gedaan (de Westkust van IJsland).

Hierna bereiken zij de „Horn" of Kaep Noord, steken op het eiland Grim af, keerden onder land en zeilden rond de Rooden Hoek en door de Blauwe Bocht. Tenslotte kwamen ze bij Kaep Langness, waar ze IJsland vaarwel zeiden.

Met hevige westelijke wind werden de schepen bij hun terugreis tot vóór de haven van Nieuwpoort gedreven, waar ze het roer omsloegen om onder land langs de kust heen Duinkerke te bereiken.

*
* *

Er waren toen 18 tot 23 man aan boord van een „galette". Door de sleepboot werd het schip van de wal tot voor de rede getrokken, waar de kapitein een groot kruis sloeg en Gods zegen afsmeekte over het schip en zijn bemanning. Hierna volgt zijn korte bevel:

„Allez, tout le monde sur le pont pour la prière!"

Na het gezamenlijk gebed haakte de tui-boot af en werden de zeilen gehesen en men stevende naar de open zee.

Doorgaans vertrok de hele vloot tesamen, tot 140 schoeners die tegelijk het anker lichtten, het roer N.W.!

Voor maandenlang zou iedere band met de geboortestreek verbroken blijven.

De „traversée" zou acht à tien dagen duren. Zes maanden lang zou er midden ijs en mist gevist worden, met korte tussenpozen om water in te slaan in de baaien van Patrickfjord of Fakrusfjord.

*
* *

Het leven aan boord van die twee- of driemasters was hard, onmenselijk hard. Maar de vissers wisten van tevoren wat hen te wachten stond. Zes maanden op zee, tussen water en ijs, overgeleverd aan wind en stormen, vorst, sneeuw en hagel.

Doorgaans kreeg men in het voorseizoen af te rekenen met vreselijke voorjaarsstormen. De strijd tegen zo'n orkanen duurde soms wel veertien dagen. Het ging erom

het schip erdoor te halen en z'n eigen vel te redden.

Kapitein en bemanning deden dan allerlei plechtige beloften, en die werden altijd gestand gedaan.

Gelukkig waren de meeste „venten” - zoals men toen de kapiteins noemde - goede mensen.

Het waren allen Fransen, maar het waren mensen van het ras van de zee, en ze waardeerden de werklust van de Vlamingen.

Er moet gezegd worden dat vele van die kapiteins zelfs tijdens de wintermaanden hun „maats” thuis gingen opzoeken om zeker te zijn van hun aanmonstering.

Velen van hen hadden zelfs graag meer mensen aan boord genomen, doch de Franse wetgeving liet zulks toen niet toe.

*
* *

Enmaal het stormweer voorbij kon de visserij beginnen...

Iedereen nam zijn plaats in aan de reling, die hij bij de afvaart had geloot en daar gingen de vislijnen overboord.

Van netten was er toen immers geen sprake. De kabeljauw diende één voor één gevangen te worden met een lijn, waaraan één of twee haken bevestigd waren. Dit waren de zogenaamde „kollijnen”. Sommige van die lijnen waren tot 200 meter lang en waren verzwaard met 7 pond lood.

Eens een school kabeljauw op het spoor gekomen, bleef men zelfs onafgebroken „kollen” (vissen). En vrieskou of niet...elke kabeljauw diende bovengedaald te worden.

Niet zelden gebeurde het dat er 20 uur achtereen werd gevist. Elke vis betekende immers ook meer loon.

Soms vloekte men al eens binnenmonds en prevelde men een gebed om stormwind. Want storm betekende rust in de kooi.

Telkens een kabeljauw werd bovengedaald

haald moest men het keelstuk afsnijden en in een bakje aan de reling gooien; zo zag de kapitein hoeveel men gevist had.

Van de kabeljauw ging bijna niets verloren. De vis werd onmiddellijk „gevlet”, gezouten en in vaten geperst. Naast de vissers waren er immers ook twee „zouters” en een „kuiper” aan boord.

Zouters zorgden er voor dat er om beurt een laag zout en een laag kabeljauw in de „kuipen” of tonnen ging.

De kaakstukken werden apart gehouden, want dat was het fijnste van de vis.

De maag daarentegen was het beste aas om verder te vissen en werd dan ook zorgvuldig weggesneden. De rest van de ingewanden ging overboord.

En de kop was bestemd voor de kookpot!

*
* *

De bemanningsleden dienden forfaitair een 100-tal kabeljauwen te vangen; hiervoor kregen ze een vaste vergoeding van 500 fr. Boven dit duizendtal werd men „twee kluten per steert” bijbetaald. De Grevelingse scheepskapiteins, die de faam hadden stoutmoediger te zijn, gingen veelal in de „Noord” vissen waarvoor men west-uit diende te varen. In de „Noord” was de kabeljauw beslist dikker, doch diende men ook kollijnen van 200 meter te gebruiken in plaats van de gebruikelijke lijnen van 50 of 100 meter.

Om hun handen te beschermen gebruikten de vissers niet alleen „vellen wanten” doch ook maakte men ringen in „sjette” die men aan de handpalm stak.

Aldus kon men op veiliger wijze de vistouwen vieren.

's Avonds diende de voltallige bemanning steeds opnieuw aan dek te treden.

„La Prière” riep dan de kapitein, waarop de ruwe bonken, die zes maand en langer van huis weg waren, elk voor zich hun avondgebed baden. Hierna kreeg iedereen een pint wijn.

's Morgens was het traditioneel een pint brandewijn, „om zich te verwarmen”.

Het was een doodgezwegen wet onder de vissers, drank mee aan boord te smokkelen. Deze diende niet alleen als hartversterkend middel in geval van noodweer, maar was ook een uiterst geliefd ruilmiddel in IJsland. Niets was gemakkelijker dan alcoholische drank te ruilen tegen schapewol. Hiermee kon men dan de slaapstee iets gezelliger en warmer maken.

De alcohol had echter ook zijn negatieve romantiek.

Iedereen, van de scheepsjongen tot de kapitein toe, was soms onder invloed van alcohol. Men dronk brandewijn om vlug wakker te worden, om de vermoeidheid te verdrijven, om de doordringende koude uit het lijf te jagen, om de goede vangst te vieren, om zich de slechte vangst niet langer te herinneren, en om goed te kunnen slapen.

*
* *

De eentonigheid van het bestaan was net zo ondraaglijk als het werk. Men had niets om zijn gedachten te verzetten.

In de eerste dagen van de vaart werd vers brood gegeten en verse groentensoep opgediend, doch na de vierde dag waren

De „vent” van het schip met de visserij-aalmoezenier. Hoewel Fransen, toch goede kerels die de werklust van de Vlamingen waardeerden.

(Foto Vanalderweireldt)

aardappelen met de pel en een kabeljauwskop de bijzonderste voedingsmiddelen. Elk op hun beurt dienden de vissers een week voor „kok” te spelen. En meteen was men voor deze korte periode ontslagen van het wachtlopen of aan het roer staan, maar begrijpelijkerwijze kwam er daar nooit iets nieuws op het menu; de kok diende immers niet over grote culinaire talenten te beschikken. Van hem werd enkel verwacht dat hij met gemak tijdens de eerste weken wat groenten kon bereiden om tijdens de rest van de reis stampot van aardappelen en kabeljauwskoppen op tafel te zetten; dit alles gaar gemaakt met zeewater.

Witte bonen en spek behoorden ook al tot de dagelijkse kost. Meestal gebeurde het dat men eerst een drietal centimeter schimmel van het spek diende af te snijden voor men een eerste hap kon wagen.

Tussenin mochten er ook nog (keiharde) vierkante beschuiten geknabbeld worden.

De vis die aan boord van de vaartuigen werd genuttigd, werd gebakken in leverolie.

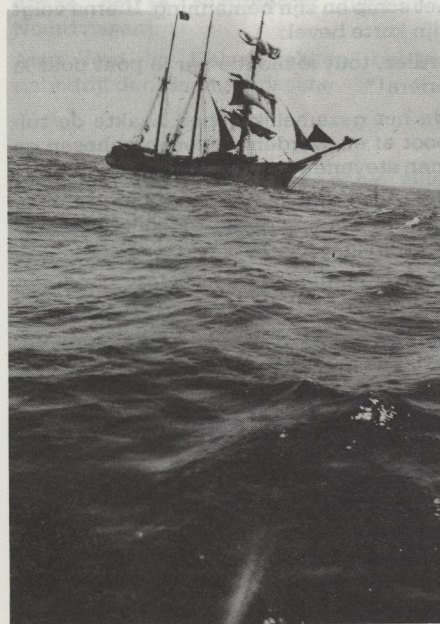
Dit gebrek aan evenwichtige voeding leidde dikwijls tot scheurbuik maar dat was niet het enige ongemak van de reis.

Heel wat vissers liepen kwetsuren op aan de handen door het haperen aan de vishaken, door onhandig werken met het „vletmes” (dit door koude, oververmoeidheid) en door beten van de opgehaalde stuip-trekkende-kabeljauw.

Door de bestendige inwerking van het koude zeewater gingen de wonden vaak etteren en ontstond zelfs de kans tot „koudvuur”.

Men kon ook nog bronchitis oplopen door het vissen in de meest onzure weersomstandigheden. Deze longaandoening liep vaak uit op astma.

Omzeggens alle IJslandvaarders werden in de loop der jaren al eens geplaagd door „la fleur d'Islande”, een vorm van eczeem ter hoogte van de polsstreek, veroorzaakt door het eindeloos „frotten” van de vellen

Eens de terugreis aangevat, sloeg de stemming volledig om. Voor de „l'Angelus” is het moment gekomen om naar de thuishaven terug te keren.

(Foto Vanalderweireldt)

of lederen handbeschermers bij het ophalen van de kollijnen.

Verder kwamen daar nog bij als extraatje: bevrozingen van handen en voeten, neus en oren, tuberculose en reumatiek, evenals oogontstekingen door het gestadig turven tegen de wind in.

Durven onze jonge vissers nog klagen van de ongemakken aan boord?

*
* *

Om de romantiek van de IJslanvaart compleet te maken, valt te vermelden dat men zich pas omkleedde na 3 maanden - als men aan wal ging in IJslan.

Dan was het ook eens tijd om het maandenoude drinkwater te verversen. Dit was aan boord immers gerantsoeneerd en mocht als zodanig enkel gebruikt worden om te drinken. IJslan betekende dus ook: zich eindelijk weer eens kunnen wassen en een vers hemd en andere kleidingstukken aantrekken.

In één van die baaien voor de IJslan kust wachtte de vissers soms wat nieuws van thuis en daar konden ze ook al eens een briefje meegeven die door „de jager” (het visserijwachtchip of proviandchip) werd meegenomen.

Zo'n oponthoud aan de wal eindigde haast altijd in een braspartij en toen werden de ijzers wel eens bovengehaald.

Na het „kortstondige baaileven” was het weer voor drie maanden de zee op. Vier uur slapen en twintig uur vissen. En de grootste troost bleef de brandewijn.

In juni en juli liet het Noorderlicht de visser toe dag en nacht te vissen. Wel honderden schepen lagen dan naast elkaar te drijven. En steeds maar kabeljauw inhalen;

Na enkele tijs kwam de eentonigheid terug. Het „baaileven” had de trek naar huis weer sterker doen toenemen. En vaak kwam de mist de mistroostigheid nog wat opvoeren.

Eindelijk brak tenslotte de tijd aan van de „rétraversée”. De kapitein schonk extra maatjes brandewijn en loofde nog wat premies uit. De bemanning ging er nog steeds - zij het met hernieuwde moed - als razend op los om zoveel mogelijk visvaten te vullen. Pas wanneer de zoutvoorraad op was, kon de visserij stilgelegd worden.

Van zodra het schip dan de thuisreis aanving, sloeg de stemming aan boord volledig om. De dagen voor er te Duinkerke werd aangelegd werden volledig besteed aan het toilet. Het was een wassen en schrobben van jewelste.

De gelukkigen die de 6 maanden lange visserij hadden doorgesparteld waren omzeggens reeds begin september terug. Zwaarbeladen met een vuile romp, ontkleurd door het stormen en het kollen, klieften de galetten door het ruime sop, de kiel volgroeid met schelpen, hier en daar opgekalfaterd, met masten geschoord en versterkt, waarboven de zeilen bol stonden, ook al vol opgelapte stukken.

In de thuishaven wachtte er echter dikwijls droevig nieuws over schepen met bekenden en vaak familie aan boord die niet meer teruggekeerd waren.

Had het schip slechts 200 tonnen kabel-

Zes maanden tussen zee en ijs! (Foto Vanalderweireldt)

jauw mee, dan was het een slechte vangst geweest.

Een ton had de inhoud van 142 kg (ongeveer 60 kabeljauwen).

400 tonnen was dan weer een goede vangst. En daarbij kwamen dan nog een zevental tonnen keeltjes en een dertigtal tonnen traan en olie.

Bij zo'n vangst kregen de vissers ongeveer 500 à 600 fr. uitbetaald. Daarvan werd echter het reeds vóór de reis ontvangen teken- en monstergeld afgetrokken.

Alle bemanningsleden kregen daarbij nog een ton vis en een hoeveelheid droogvis. Slechte reizen brachten aldus 350 fr. op en goede vangsten konden gemakkelijk 600 fr. halen.

*
* *

De thuiskomst werd natuurlijk stevig gevierd en daarna kwam de tijd om de „beloften” te voldoen...

Het waren nochtans geen kwezels, onze IJslanvaarders, maar de beloften,...die werden gehouden.

Wanneer het gebeurde dat een belofte onmogelijk kon worden nageleefd, werd een plaatsvervanger aangeworven.

Zo beloofden sommigen in de Veurnse Boeteprocessie op te stappen maar wanneer het schip niet tijdig binnenliep in de thuishaven, werd vooraf iemand anders betaald om in hun plaats blootsvoets in de processie op te stappen en zo werd de belofte toch voldaan. Er waren ook buitengewone beloften die werden gedaan, zoals voor een behouden thuiskomst, een redding uit een storm, een voorspoedige bevalling thuis en zo meer.

Andere beloften waren: kaarsen branden, het lezen van een Rozenkrans op zaterdag, een jaarlijkse mis doen lezen, enz.

Dit alles leidde tot een permanente, diep ingewortelde vroomheid die verborgen lag onder een ruwe schors, maar niettemin zeer levendig en oprecht was.

Anderzijds zaten de vissers niet verlegen om een vloek en ook speelde het bijgeloof een grote rol in hun bestaan.

Zo was het voor de 19-koppige bemanning, die zich gedurende zes maanden aan boord van het schip bevond, bijna zelfmoord om het woord „kat” uit te spreken. De gedachte alleen al, zou katten ertoe kunnen aanzetten de kabeljauw te komen opeten!

Hoe een poes aan boord zou kunnen geraken mag echter een raadsel wezen.

Opgewekt een deuntje fluiten op het dek

was ook al zo'n zondige misstap. Dit zou immers de wind kunnen aanzetten een „deuntje” mee te fluiten.

Nog meer dergelijke voorbeelden van de rol die het bijgeloof speelde bij de vissersbevolking worden aangehaald door de geschiedschrijver Ary Sleeks in zijn verhandeling over het bijgeloof bij onze vissers.

Zo wordt er het voorbeeld aangehaald van een pastoor of een nonneke die de vissers zien voorbijwandelen; dit was reden genoeg om de zeilen onmiddellijk neer te laten en de afvaart een dag uit te stellen!

Nog een voorbeeld...Wanneer de slaap van een visser in zijn kooi benauwd werd door kwelgeesten, wangedrochten, e.d. kon hij deze nachtmerries of „kokkemere” (verbastering van het frans „cauchemar”) bezweren met eierschalen in zee te werpen. Nochtans moesten de eierschalen eerst platgeklopt worden vooraleer ze over boord te gooien. Zoniet zouden de „kwelgeesten” blijven drijven en terug aan boord geraken.

Ook mocht men de vissers nooit „een goeie reis” toewensen wanneer ze reisvaardig lagen; dat bracht alvast ook geen geluk.

*
* *

Rond 1900 kreeg de visserij op IJslan met zware tegenslagen af te rekenen. In het jaar 1925 was de laatste schoener uit Duinkerke afgevaren. Het aantal vissers (Vlaamse IJslanvaarders) was in 1905 geslonken tot ongeveer 50 man...

De betere levensvoorwaarden aan wal zetten een eindpunt achter dit onmenselijke harde beroep.

Toch moet men bekennen dat vele vissersfamilies hun huidige stand hebben opgebouwd op het harde labour aan boord van deze IJslanschoeners en galletten.

IJslanvaarders die veertig reizen deden, zijn grote uitzonderingen op de regel. Het betrof hier mensen die zich niet meer van de IJslantraditie konden losmaken.

De meesten legden er na vijf of tien reizen de blok op. Hun spaarcenten gewonnen in zweet, belegden ze dikwijls in een eigen schip en daaruit zijn bloeiende familiebedrijven gegroeid, die nu nog de trots uitmaken en de harde kern vormen van onze huidige vissersvloot.

De verre reizen naar de Poolzeeën is de oude IJslanvaarders echter altijd bijgebleven en vormden een reden tot fierheid. Om deze mensen hangt een aureool van een heldenleven van moed en durf, die geen waaghalzerij was omdat het hier om de broodwinning ging.

Gedurende vele reizen hebben ze de zee getrotseerd en overwonnen. En wij vinden het dan geenszins overdreven wanneer we spreken over het „roemrijke geslacht der IJslanvaarders”.

De Westkust zal nooit de herinnering aan deze sterke takken van een stoer vissersgeslacht laten vervagen.

